

ХҒТАР 19.41

<https://doi.org/10.32523/2616-7174-2025-150-1-19-29>

Журналистік білім берудегі тұрақты даму концепциясы

Н.Т. Шыңғысова^{ID}, Е.И. Дудинова^{ID}, М.О. Негізбаева^{ID}

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Алматы, Қазақстан

(E-mail: * nazgul.shyngysova@kaznu.kz, elenadudinova29@gmail.com, marlanonneg@gmail.com)

Аңдатпа. 2030 жылға дейін тұрақты даму мақсаттарына жету көзделген күн тәртібіне халықаралық қоғамдастықтармен бірге жоғары оқу орындары да үлес қосып, Қазақстандағы білім берудің деңгейі мен сапасын арттырудағы ұзақ мерзімді тұрақты тенденцияларды қалыптастыра алады. Бұл жоғары оқу орнының инновациялық, жоғары технологиялық, инклюзивті ресурстарымен тәрбиелейтін құралдарға ие жоғары әлеуетімен байланысты, әрі пікір еркіндігі, ақпаратқа қолжетімділік, БАҚ туралы заң мәселелерінде академиялық қоғамдастықтың рөлі зор. Тұрақты дамудағы журналистиканың рөлі өткір экологиялық, табиғи апаттар мен әлеуметтік мәселелер бас көтерген дәл қазіргі кезеңдегідей маңызды болмаған. Цифрлық, мультимедиялық интерактивті коммуникациялық технологиялар дәуірінде халықаралық деңгейде журналистер дайындау, оқу бағдарламаларының сапасын арттыру өзекті мәселеге айналды. Тұрақты даму мақсатындағы журналистика объективті, толыққанды, жан-жақты ақпарат берумен қатар, теңсіздікті азайту, климат өзгерісі, қоршаған орта т.б. мәселелердің шешілуіне үлес қосады. Жаңа форматтар журналистерден жоғары құзіреттілікті, сауаттылықты, этикалық дилеммаларды шешу, ақпарат алмасудың жаңа әдіс-тәсілдерін түсіну, фактчекинг, өзекті тақырыптар бойынша қоғамдық пікірталастар ұйымдастыру және сапалы контент түзу дағдыларын талап етеді.

Мақалада тұрақты даму мақсаттары аясында журналистік білім беру мәселелері қарастырылып, халықаралық жобалардағы жұмыс тәжірибесі зерделеніп, негізгі концептер қалыптастырылып, авторлық тұжырымдар ұсынылады.

Түйін сөздер: Медиа ТДМ, білім беру, экологиялық журналистика, климат өзгерісі, ЖАОК.

Кіріспе

Қазіргі таңда қазақстандық кейбір жоғары оқу орындары тұрақты даму мақсаттарына сай даму стратегияларын әзірлеп, әртүрлі іс-шараларды жүзеге асыруда. Бұған ТДМ критерийлерінің QS сияқты халықаралық білім беру ретингілерінде бағалануы да ықпал етеді. Білім беру саласында тұрақты даму тақырыбында курстар, зерттеулер, диплом жұмыстары да жазылуда. Дегенмен, Гарвард, Оксфорд сияқты әлемдік жетекші университеттердегідей жүйелі жүзеге асырылып жатқан жоқ. Бұл тұрақты даму мүддесінде білім берудегі ЖОО рөлі мен міндеттері туралы бірыңғай қабылданған принциптер мен түсініктің қалыптаса қоймағандығын көрсетеді. Осы орайда АҚШ-тағы UNAI мүшесі, Дейвистегі Калифорния мемлекеттік университетінің 2021 жылы әлемдік ЖОО-лардың ішінде тұңғыш рет ТДМ жүзеге асырудағы көпжылдық тәжірибесін бағалап, шолу жариялауы бұл университеттің осы саладағы жүйелі қызметін көрсетеді [1]. Бұл ЖОО-лар үшін тәлім аларлық тәжірибе, мұндай шолулар университеттің тұрақты даму мақсаттарын жүзеге асырудағы құзіреттілігін бағалауға, стратегиясы мен басым бағыттарын нақтылауға мүмкіндік береді. ТДМ-мен Дейвис университетінің үш бөлімі бірдей айналысып, жобалар, ғылыми шаралар үшін оқытушыларға арналған гранттар бөледі. ТДМ бағытындағы жұмыстарға оқытушылар, ғалымдар, зерттеушілер, студенттер, қызметкерлер, орталықтар мен институттар қатысады.

Тұрақты дамудың 17 мақсаты білім беру, зерттеу және сараптамалық қызметпен тиімді тоғысады. Білім беру үдерісінде тұрақты даму кедейлікті азайтудың да тиімді құралы. Мысалы, білімді ата-ананың ұрпағы сапалы білім алып, дұрыс тамақтанады. Білімді адамның денсаулығы мықты болады, себебі спортпен шұғылданады, көп қимылдап, таза ауада көбірек жаяу жүреді. Сапалы білім арқылы өзгелерді оқытып, бойларына мәдени құндылықтарды сіңіруге болады.

Тұрақты даму саласында журналистік білім беру әлеуметтік, экономикалық және экологиялық аспектілерді қамтиды.

2030 жылға дейін тұрақты дамудың 17 мақсатына жету көзделген. Бес жылдан кейін күн тәртібінің қорытындысы шығарылып, тұрақты даму мақсаттарына жету бойынша шолу жасап, есеп беру, нәтижені бағалау жоспарланған. Экологиялық апаттар, кедейлік пен аштықтан құтылу, көміртегі ізін азайту, т.б. мақсаттарға жетуге университеттердің де қосар үлесі зор. Жоғары оқу орындарында мыңдаған адамдар су, электр энергиясын тұтынып, көміртегі ізін шығарады. Ғалымдар онлайн білім берудің экологиялық тиімділігін есептеп шығарды. Студенттер университетке бармай, онлайн оқитындықтан, әр студент 85 пайызға аз көмірқышқыл газын шығарып, кампуста энергияны тұтыну 90 пайызға төмендейді екен. Лейден университетінің ғалымдары Еуропа астрономиялық қоғамы онлайн-конференциясы барысында атмосфераға көмірқышқыл газы үш мың есе аз таралғандығын айтады [2].

Талдау мен нәтижелер

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті тұрақты даму саласындағы құндылықтарды қолдап, ТДМ саласында құзіреттіліктерді қалыптастыратын бағдарламалар

әзірлеп, іс-шаралар өткізіп келеді. Университеттің тұрақты даму мақсатында журналистік білім беру тәжірибесі журналистиканың қоғамдық пікір мен зияткерлік әлеуетті жұмылдыра отырып, көптеген мәселелердің шешілуіне елеулі үлес қосатындығын көрсетті.

2014-2024 жылдар аралығында ЮНЕСКО-ның журналистика және коммуникация кафедрасы кәсіби журналистік білім беруді қолдау және дамыту мақсатында ЮНЕСКО Кластерлік бюросымен бірлесіп журналистика саласындағы оқу бағдарламаларын күшейтіп, Орта Азия жоғары оқу орындары арасында коммуникация саласындағы үздік білім беру тәжірибелерін таратып, медиасаланың неғұрлым сұранысқа ие бағыттары бойынша ғылыми және қолданбалы жобаларды іске асырды. ТДМ басым бағыттары саласында медиа және ақпараттық сауатты арттыру, гендер, ақпараттық теңсіздік, ақпараттық қауіпсіздік бойынша республикалық және Орта Азия университеттеріне арналған іс-шаралар өткізді.

2018 жылы ЮНЕСКО-ның журналистика және коммуникация кафедрасы тұңғыш рет ЮНЕСКО-ның Коммуникацияны дамыту халықаралық бағдарламасының жобасын ұтып алды. Жоба аясында республикалық журналистика факультеттері оқу бағдарламаларының үйлестірушілері мен кафедра меңгерушілеріне «Қазақстанда гендерлік журналистика бойынша оқу бағдарламаларын күшейту» тақырыбында екі күндік семинар-тренинг өткізді. Нәтижесінде бірнеше оқу орындары оқу үдерісіне гендерлік журналистика бағыты бойынша пәндер енгізді.

Кафедра 2019 жылы БҰҰ-Әйелдер Өкілдігінің грантын иеленді. Бұл жоба бойынша «Гендерлік ТДМ жариялаудағы журналистердің әлеуетін арттыру» тақырыбында өңірлік журналистерге, баспасөз қызметкерлеріне (Батыс Қазақстан және Қостанай облыстарының) гендер тақырыбын БАҚ-та сауатты жазу туралы бірнеше күндік семинар-тренингтер өткізді. ЮНЕСКО Кластерлік бюросымен бірлесіп ЮНЕСКО материалдарын қазақ тіліне аударды. Тақырыпты талқылау барысында өңірлік журналистерде гендерлік стереотип бар екендігі анықталды. Медиатренерлер БҰҰ, ЮНЕСКО материалдарын өзек ете отырып, БАҚ-та ТДМ тақырыбында жазудың дәстүрлі және жаңа құралдарын көрсетті, пресс-релиздер мен өзге ақпараттық материалдарды дайындауда гендерлік өлшемді қалыптастыру үшін ақпараттық себепті пайдалану әдістерін түсіндірді.

Жұмыс тобының екі аймаққа жүргізген зерттеулері әртүрлі нәтижелер көрсетті. Журналистердің Батыс Қазақстан облысы бойынша 63 пайызы, ал Қостанай облысы бойынша 43 пайызы тұрақты даму мақсаттары туралы білетіндігін айтты. Респонденттердің Батыс Қазақстан облысы бойынша журналистердің 9 пайызы жұмысында гендерлік стереотиптермен кездескен. Қостанай облысы бойынша бұл көрсеткіш 14 пайызды құрады. Гендерлік теңдік тақырыбындағы түсіндіру, оқытудың маңыздылығын Батыс Қазақстан облысы бойынша респонденттердің 83 пайызы, Қостанай облысы бойынша 71 пайызы атап көрсетті. Батыс Қазақстан облысы семинар қатысушыларының 86 пайызы, Қостанай облысы қатысушыларының 62 пайызы алған білімдерін болашақ жұмысында пайдалануды жоспарлайды. Қорытынды сауалнама нәтижесінде екі аймақтың да 100 пайыз семинар-тренинг қатысушылары гендерлік тұрақты даму, гендерлік стереотиптер туралы толық ақпарат алып, түсінгендігін

жеткізді. Респонденттердің 87 пайызы біліктілікті арттыру курстарын жүйелі өткізу қажеттігін айтса, қатысушылардың 91 пайызы семинар-тренинг материалдарын болашақта жарияланымдары мен сюжеттерінде қолданатындығын айтты. Байқап отырғанымыздай, өңірлік журналистерге семинар-тренингтер өте қажет.

2021-2022 жылдары кафедра Орта Азия аймағында гендерлік құзыреттілікті нығайту бойынша БҰҰ-ның жобасын жүзеге асырды. Бұл Жобаның мақсатты аудиториясын Орта Азия елдерінің қатысушылары (журналистер, оқытушылар, ҰЕҰ және құқық қорғау органдарының өкілдері, әлеуметтік жұмыс қызметкерлері мен денсаулық сақтау саласының қызметкерлері) құрады. Тренингтер сериясы гендерлік теңдік саласындағы құзыреті мен практикалық білімін арттыру, әйелдер мен қыздарға қатысты зорлық-зомбылықты жою, Орта Азиядағы әйелдердің құқықтары мен мүмкіндіктерін кеңейтуге арналды. Сауалнама мен тест нәтижелері көрсеткендей, гендерлік теңдік және әйелдер мен қыздарға қатысты зорлық-зомбылыққа қарсы іс-қимыл саласындағы БҰҰ құжаттары бойынша қатысушылардың білімі мен құзыреттілігі 12 пайызға өскендігі анықталды.

Қазіргі таңда көптеген елдердің білім беру жүйесінде жаппай ашық онлайн курстары сапалы контентпен толығып, нарықта танымалдылыққа ие болуда. Алайда АҚШ, Еуропа, Ресей елдерінің онлайн курстарына кәбірек басымдық беріледі. Ал қазақстандық нарықта әртүрлі форумдар (медиақұрылтай, PR-форум, қазақ тілді контент жасаушылар форумы) мен конференциялардағы жетекші кәсіби практик мамандардың шеберлік сағаттары танымал. Себебі, қазақстандық онлайн білім беру нарығын тежейтін факторлар бар. Біріншіден, журналистика саласы бойынша ЖАОК аз болғандықтан, нарықта бәсеке жоқ, коммуникациялық ғылымдарға қатысты ақпараттық ресурстар жеткіліксіз, онлайн курстар жеткілікті жарнамаланбайды, онлайн курстар шоғырланған ұлттық платформаны көпшілігі біле бермейді. Міне, онлайн оқыту саласындағы осындай олқылықтардың орнын толтыру мақсатында 2022 жылдан бастап журналистика саласындағы онлайн курстар университет базасында халықаралық ұйымдардың қолдауымен әзірлене бастады.

ЮНЕСКО өңірлік кеңсесі мен ЮНЕСКО-ның журналистика және коммуникация кафедрасының шығармашылық және техникалық бірлескен жобасы журналистика және коммуникация саласындағы жаппай ашық онлайн курстарды әзірлеуге мүмкіндік берді. «МедиаТДМ журналистер даярлау және оқыту платформасы» жобасын Коммуникацияны дамыту халықаралық бағдарламасы қолдады. Осылайша журналист қауіпсіздігі, әйелдер мен қыздарға қарсы зорлық-зомбылық мәселелерін БАҚ-та жариялау, дау-жанжалға сезімтал журналистика және климаттың өзгеруі тақырыптарындағы ЮНЕСКО-ның ресурстарына негізделген төрт жаппай ашық онлайн курстар іске қосылды. Орта Азияның 19 университетіне арналған цифрлық, интерактивті әрі инновациялық онлайн курстарды www.open.kaznu.kz платформасында әлемнің кез келген жерінен оқуға болады. Платформаға сегіз тілге аударылған мультилингвистикалық электронды оқу құралы да орналастырылды. Жобаның жұмыс тобы видеодәрістер, тест, эссе, қосымша интерактивті ресурстарды қамтитын жаңа курстар ұсынды. Жаппай ашық онлайн курстары ЮНЕСКО мен Халықаралық Журналистер федерациясының оқу құралдарына негізделді. Осылайша Орта Азия және Кавказ аймақтарында Коммуникацияны дамыту

халықаралық бағдарламасының идеяларын дамыту ауқымды жаңа деңгейге көтерілді. ЖАОК-тың классикалық курстардан айырмашылығы: цифрлық, интерактивті және бұқаралық болуы. Автоматтандырылған, инновациялық, инклюзивті әрі тыңдаушыларға жеңіл курстар тұрақты дамудың 4 – Сапалы білім, 5 – Гендер, 13 – Климаттың өзгеруіне қарсы күрес, 16 – Бейбітшілік, сот төрелігі және тиімді институттар мақсаттарын қамтиды.

Тыңдаушылар мен курс әзірлеушілері арасындағы коммуникацияны қамтитын технологияларға тестер, эссе жазу, форумдар, блогтар, электронды почта енеді. Гендерлі бағытталған және инклюзивті платформаның төрт бағыты кәсіби қарым-қатынасты қолдауға машықтандырады, теориялық және практикалық материалдарды ықпалдастырып, халықаралық стандарттарды есепке ала отырып, журналистің күнделікті қызметін, БАҚ редакциясының жұмысын жақсартуға арналған құралдарды үйретеді.

Жоба сарапшыларының арасында Орта Азия елдерінің (Қазақстан, Қырғызстан, Тәжікстан, Өзбекстан, Армения, Әзірбайжан, Грузия) оқытушылары, журналистер, блоггерлер, ҰЕҰ өкілдері болды.

«Avrupa times» агенттігі «Жобаны әзірлеушілер визуалдау мен интерактивті ұтымды қолданып, жаппай онлайн курстар мен классикалық курстар арасындағы айырмашылықты көрсетті. Платформаны іске қосу барысында Орта Азия мен Кавказ елдеріндегі серіктестер ынтымақтастықты нығайтуға ұсыныстар білдірді. Курстардың қысқаша мазмұны сегіз тілге аударылған, бұл олардың ерекше сипатын көрсетеді», – деп атап көрсетті [3].

Онлайн курстарға ЮНЕСКО өңірлік кеңсесі тарапынан журналист кадрларының сапасын, ақпараттық сала қатысушыларының біліктілігін көтеріп, журналистика саласындағы ұлттық платформаны байытады деген баға берілді.

Сауалнама нәтижелері бойынша, тұрақты дамудың 5-ші мақсатына (гендер) орай жарияланымдар мен сюжеттерде журналистер 70 пайыз статистикалық деректерді тиімді қолданып, дұрыс интерпретация жасады. Тұрақты дамудың 4-ші мақсаты (сапалы білім) бойынша ЖАОК-қа тіркелу 1,8 есеге өсті. Тұрақты дамудың 13-ші мақсаты бойынша климат өзгерісі БАҚ беттерінде белсенді жазыла бастады, қоршаған ортаның ластануы, жануарларға қатыгездікті дәлелдеу фактілерінің саны екі есеге өсті. Тұрақты дамудың 16-шы мақсаты (Бейбітшілік, сот төрелігі және тиімді институттар) бойынша демонстрациялар мен митингілерді жариялау кезінде журналистердің 90 пайызы «PRESS» деген жазуы бар кеудешекііп, жеңдеріне таңғыш байлай бастады.

Халықаралық ұсыныстарды ескере отырып журналистика саласындағы оқытушылар, редакция қызметкерлері, студенттер үшін гендерлік-бағдарланған тезаурус пайдаланылды.

2023-2024 жылдары кафедра Коммуникацияны дамыту халықаралық бағдарламасының қолдауымен «Өңір – Орта Азия: көші-қон мәселелері бойынша журналистік білім беру» атты халықаралық жобаны жүзеге асырды. Жобаның мақсаты – көші-қон үдерісін іске асырудың этикалық аспектілеріне негізделген жоғары сапалы бағдарламалар арқылы оқытудың жаңа технологияларын дамыту болды.

Кафедраның 2018-2024 жылдар аралығында жүзеге асырған жобалары тұрақты даму мақсаттарын жүзеге асыруға бағытталған. Жүргізілген ауқымды сараптамалық

жұмыстың нәтижесінде сапалы білім беру тұжырымдамасы тұрақты даму мақсаттарына қол жеткізу үшін білім беруді қайта бағалап, ой елегінен өткізуге бағытталды. Халықаралық жобалардың нәтижелерін іске асыру және енгізу сапалы білім беру, экологиялық қауіпсіздік мәселелерін көздейді. Жобаның халықаралық валидациясы жобаға Орта Азияның үздік сарапшыларын тартуға мүмкіндік берді, елдер мен мәдениеттер арасындағы диалогті күшейтті.

Әлемдік көші-қон құрылымдары үдерісін болжау оның болашақта тек өсетінін көрсетеді. Сондықтан журналистер ақпараттандырып қана қоймай, жарияланымдар мен сюжеттердің сапасын арттырып, этикалық қағидаларды мұқият сақтауы керек. Көші-қон саласындағы жағдайға кәсіби баға беру, күн тәртібін ұтымды қойып, көпұлтты Қазақстанда мәдениетаралық алмасудың оң үрдістерін қалыптастыру – журналист жұмысындағы құнды дағдылар. Көші-қон мәселелерін көптеген халықаралық құрылымдар зерттеп, бақылап отыр, сондықтан мигранттың медиаимиджіне тұрақты ақпараттық қолдау көрсету мақсатында көші-қон бастауларын, ресурстарын, әдістемесін зерттеу маңызды.

Көші-қонды жариялау әдістерін үнемі зерделеу және жаңа онлайн курстар арқылы журналистік білім беру платформасының көмегімен кәсіби шеберлікті арттыру – елдің жетекші университетінің тұрақты даму мақсатына қосар үлесін айқындай түседі.

Әлемдік деңгейдегі жобаларға жол ашқан ЮНЕСКО-ның журналистік білім беру саласындағы ресурстары тұрақты даму мақсаттарымен үйлесіп, халықаралық стандарттарға сай өзекті тақырыптарға негізделіп, заманауи журналистерді даярлауды көздейді [4].

1972 жылы БҰҰ-ның экология тақырыбына арнап Стокгольмде өткізген конференциясы тұрақты даму концепциясына жол салды. Сарапшылар бизнестің ұзақ мерзімді дамуы мен экология мәселелерінің тығыз байланысын атады [5].

Соңғы кездері жиілеп кеткен табиғи және техногендік қауіп-қатерлер, жер сілкінісі, су тасқыны, жаһандық жылыну, климат өзгерісі, қоршаған ортаның ластануы, тұщы су тапшылығы тұрақты дамуға кедергі келтіретін факторлар. Тұрақты даму мақсатында журналистік білім берудің маңызын терең түсіну «Тұрақты даму мақсатында халықаралық журналистиканы оқыту модельдері» (МТІ) атты ғылыми-тәжірибелік конференция өткізуге мұрындық болды. 2016-2024 жылдар аралығында сегіз рет өткізілген конференцияға 122 халықаралық медиа өкілдері, журналистика оқытушылары және БАҚ зерттеушілері, 75 академиялық институт өкілдері (оның ішінде 43-і шетелдік) қатысты [6]. 2016 жылы сол кездегі Білім және ғылым министрлігіне жіберілген конференция Қарарының нәтижесінде факультетте бакалавриат деңгейі бойынша «Халықаралық журналистика» мамандығы ашылды. Практик-жұмыс берушілердің маман даярлауға байланысты ұсыныстары ескеріліп, білім беру бағдарламаларына енгізілді. Жетекші практиктердің шеберлік сағаттары білім алушылардың кәсіби біліктілігін арттырды. Академиялық орта өкілдері мен жұмыс берушілер журналистік білім беру саласындағы өзекті мәселелердің шешілуіне ықпал етті. Шетелдік БАҚ, ЖОО-лармен тығыз ынтымақтастық орнады.

Университет базасында биыл төртінші рет өткізілген Қысқы мектеп қоғамдық сананы экологизациялаудағы журналистік білім берудің рөлі ақпараттандыру шеңберінен

шығып, экологиялық сананы қалыптастыру деңгейіне көтерілгенін көрсетеді. Тұлғаның экомәдениетін қалыптастыруға үлес қосатын халықаралық мектеп барысында халықаралық және отандық медиасарапшылардың, эколог мамандардың шеберлік сағаттары өтті.

Әдебиеттерге шолу

Журналистік білім беру ЮНЕСКО сериясы бойынша 2018 жылы «Тұрақты даму мақсатында журналистік білім беру. Жаңа оқу жоспарлары» атты жарияланым жарық көрді. Коммуникация және ақпарат жөніндегі ЮНЕСКО өкілдері жарияланымға тұрақты даму үдерісі мен еркін, тәуелсіз ақпарат құралдарының өзара тығыз қызметіне негізделген ұзақ мерзімді педагогикалық стратегияны қамтиды деген баға берді. Жарияланымды ЖОО-лар оқу үдерісінде қосымша оқыту ресурсы ретінде пайдалануына болады. Курс журналистерді әлеуметтік ғылыми зерттеу негіздерімен таныстырады. Журналистер тұрақтылық, басқару және экономикалық даму мәселелерін есепке ала отырып, қоғамдық дискурста пәнаралық көзқарасты ұстанады [7].

Мақалада экологиялық қауіп-қатерді жариялаудағы медиасаясат, экологиялық мәселелердің фреймингі, медиа әсері туралы зерттеген ғалымдар Стюарт Аллан, Барбара Адам және Синтия Картердің еңбегіне шолу жасалды [8].

Зерттеушілер Benedetta Brevini мен Justin Lewis көміртегі ізіне байланысты жаһандық қауіпті қозғай отырып, мәселенің ғылымдан гөрі саяси қыры басым екендігін айтады, осы орайда БАҚ-тың ықпалын көрсетеді әрі климат өзгерісін жазудағы рөлінекеңінен тоқталады [9].

Қорытынды

Зерттеу барысында көптеген ғалымдардың сапалы экологиялық ақпарат экологиялық стратегия әзірлеуге, қоршаған ортаны қорғау міндеттерін тиімді шешуге ықпал етеді деген тұжырым жасағанына көз жеткіздік.

Қазіргі таңда БАҚ кеңістігі тұрақты даму мақсаттарын жылжитатын платформа ретінде қолданылуда. Азаматтардың басым бөлігі таза ауамен демалып, таза су ішкісі келеді, денсаулығының жақсы болуын қалайды. Алайда экологияны толық түсініп, қоршаған ортаны қалай сақтауды біле бермейді, ESG және ТДМ терминдерін мүлдем түсінбейтіндер бар.

Білім беру платформалары экологиялық күн тәртібін басты назарда ұстап, білім алушыларға экологиялық бағытталған ойлау қабілетін дарытқаны жөн. Оқытуда ғылыми-техникалық терминологиялық аппаратты меңгерту, экологиялық мәселелерді талдауға практикалық машықтандыру, жергілікті, өңірлік, ұлттық және жаһандық деңгейде экожурналистиканың қызметін, міндетін терең ұғындыру, сенсацияға берілмей сенімді ақпарат тарату, тұрақты даму саласындағы маңызды мәселелер бойынша концептуалдық және теориялық терең білім, сараптамалық қабілетті дамыту мәселелерін ескерген жөн.

Кейде журналистер экология тақырыбын қозғай отырып, терминологияны дұрыс қолданбайтын жағдайлар жиі кездеседі. Сондықтан, сауатты сарапшылар экологиялық сапалы контент түзуде журналистерге қолдау көрсетуі тиіс.

Республикалық жоғары оқу орындарының ТДМ саласында жаппай ашық онлайн курстарын әзірлеуі кезек күттірмейтін міндеттердің бірі.

Авторлардың қосқан үлесі.

Н.Т. Шыңғысова – концепция әзірлеу, зерттеу жүргізу, мақала жазу.

Е.И. Дудинова – зерттеу жұмысында қолданылған әдіс-тәсілдерді, зерттеу нәтижелерін сараптау.

М.О. Негізбаева – зерттеу нәтижелерін сараптау.

Әдебиеттер тізімі

1. Sustainable UC Davis. [Электронды ресурс] – 2024. URL: <https://sustainability.ucdavis.edu/goals> (қаралған күні: 20.11.2024)
2. Leonard Burtcher et al. The carbon footprint of large astronomy meetings. Nature Astronomy. [Электронды ресурс] – 2020. URL: <https://www.universiteitleiden.nl/en/news/2020/09/face-to-face-astronomy-conference-consumes-3000-times-more-co2-than-online-edition> (қаралған күні: 25.07.2023)
3. MediaSDG platform was launched at the meeting of the UNESCO Cluster Office in Almaty. 21 December 2022. [Электронды ресурс] – 2022. URL: <https://www.avrupatimes.com/world/mediasdg-platform-was-launched-at-the-meeting-of-the-unesco-cluster-office-h11564.html> (қаралған күні: 15.04.2023)
4. ЮНЕСКО/IPDC. Журналистское образование. [Электронды ресурс] – 2020. URL: <https://www.unesco.org/ru/international-programme-development-communication/journalism-education> (қаралған күні: 08.09.2024)
5. Всеобщая декларация прав человека. [Электронды ресурс] – 2020. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/declarathenv.shtml (қаралған күні: 11.06.2024)
6. UNESCO Chair Conference on Models of Teaching Journalism for Sustainable Development. [Электронды ресурс] – 2020. URL: <https://www.unesco.org/en/articles/unesco-chair-conference-models-teaching-journalism-sustainable-development> (қаралған күні: 12.07.2024)
7. UNESDOC digital library. [Электронды ресурс] – 2025. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000368989> (қаралған күні: 15.01.2025)
8. Barbara Adam, Stuart Allan, Cynthia Carter. Environmental Risks and the Media. – Routledge, 2000. – P. 294.
9. Benedetta Brevini, Justin Lewis. Climate change and the media. Textbook. – 2018. – P. 190.

Н.Т. Шынгысова, Е.И. Дудинова, М.О. Негизбаева

Казахский национальный университет им.аль-Фараби, Алматы, Казахстан

Концепция устойчивого развития в журналистском образовании

Аннотация. Цели в области устойчивого развития, намеченные ООН к реализации до 2030 года, стали ориентиром и призывом к действию не только международным сообществам, но и отечественным университетам, способным внести свой вклад в формирование долгосрочных устойчивых тенденций роста уровня и качества образования в Казахстане. Это связано с высоким потенциалом вузов, обладающих инновационными, высокотехнологичными, инклюзивными ресурсами, воспитательными инструментами и репутацией академического сообщества в вопросах свободы мнения, доступа к информации, законодательства о СМИ. На современном этапе развития коммуникационного дискурса влияние журналистики на устойчивое развитие общества получило динамичную актуализацию, ввиду включения медиа в постановку и решение острых экологических, социальных, климатических проблем. В эпоху стремительного развития цифровых, мультимедийных интерактивных коммуникационных технологий ключевой проблемой стала подготовка журналистов, профессиональные компетенции которых отвечают международным стандартам; новый уровень требований также возник к учебным программам. Помимо представления объективной, полноценной, всеобъемлющей информации, журналистика, ассоциированная с ЦУР, может способствовать сокращению неравенства, ликвидации бедности, изменению климата, защите окружающей среды и т.д. Безусловно, новые форматы требуют от журналистов высокой компетентности, грамотности, навыков решения этических дилемм, понимания новых методов и приемов обмена информацией, фактчекинга, умений в организации публичных дискуссий по актуальным темам и создания качественного контента. В статье рассматриваются вопросы журналистского образования в рамках Целей устойчивого развития, изучается опыт работы в междурядных проектах, формулируются основные концепты и предлагаются авторские заключения.

Ключевые слова: Медиа ЦУР, образование, экологическая журналистика, изменение климата, МООК

N. T. Shyngyssova, Y. I. Dudinova, M. O. Negizbayeva

al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan

The concept of sustainable development in journalism pedagogy

Abstract. The Sustainable Development Goals set by the UN for implementation by 2030 have become a point of reference and a call to action, not only for global communities, but also for domestic universities that can contribute to the formation of long-term sustainable trends in the growth of the level and quality of education in Kazakhstan. It is evident that the capacity of universities to offer innovative, technologically advanced, inclusive resources, educational tools and a reputable academic community has a significant impact on the promotion of freedom of opinion, access to information and media legislation. In the contemporary phase of communication discourse, the role of journalism in promoting

sustainable societal development has become a matter of pressing concern. Concurrently, training programs have been compelled to ascend to new heights of complexity and rigor to meet these emerging demands. In addition to presenting objective, comprehensive information, journalism associated with the SDGs can contribute to inequality reduction, poverty eradication, climate change, environmental protection, etc. Undoubtedly, new formats require journalists to be highly competent, literate, skilled in solving ethical dilemmas, understand new methods and techniques of information exchange, fact-checking, be able to organize public discussions on topical issues and create quality content. The article discusses the issues of journalism education within the framework of the Sustainable Development Goals, examines the experience of work in inter-row projects, formulates the main concepts and offers the author's conclusions.

Key words: Media SDG, education, environmental journalism, climate change, MOOC.

References

1. Sustainable UC Davis. [Online resource] – 2024. URL: <https://sustainability.ucdavis.edu/goals> (retrieved: 20.11.2024) [in English]
2. Leonard Burtscher et al. The carbon footprint of large astronomy meetings. Nature Astronomu. [Online resource] – 2020. URL: <https://www.universiteitleiden.nl/en/news/2020/09/face-to-face-astronomy-conference-consumes-3000-times-more-co2-than-online-edition>(retrieved: 25.07.2023) [In English]
3. Media SDG platform was launched at the meeting of the UNESCO Cluster Office in Almaty. 21 December 2022. [Online resource] – 2022. URL: <https://www.avrupatimes.com/world/mediasdg-platform-was-launched-at-the-meeting-of-the-unesco-cluster-office-h11564.html>(retrieved:15.04.2023) [in English]
4. UNESCO/IPDC. Education of journalism. [Online resource] – 2020. URL: <https://www.unesco.org/ru/international-programme-development-communication/journalism-education>(retrieved: 08.09.2024) [in Russian]
5. Universal Declaration of Human Rights. [Online resource] – 2020. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/declarathenv.shtml (retrieved: 11.06.2024) [in Russian]
6. UNESCO Chair Sonference on Models of Teaching Journalism for Sustainable Development. [Online resource] – 2020. URL: <https://www.unesco.org/en/articles/unesco-chair-sonference-models-teaching-journalism-sustainable-development> (retrieved:12.07.2024) [in English]
7. UNESDOC digital library. [Online resource] – 2025. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000368989>(retrieved:15.01.2025) [in English]
8. Barbara Adam, Stuart Allan, Cynthia Carter. Environmental Risks and the Media. – Routledge, 2000. – R. 294 [in English]
9. Benedetta Brevini, Justin Lewis. Climate change and the media. Textbook. –2018. – R. 190 [in English]

Авторлар туралы мәлімет

Шыңғысова Н.Т. – филология ғылымдарының докторы, Баспасөз және электронды БАҚ кафедрасының профессоры, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, Алматы, Қазақстан.

Шынғысова Н.Т. – доктор филологических наук, профессор кафедры печати и электронных СМИ КазНУ им. аль-Фараби, г. Алматы Казахстан.

Shyngyssova N.T. – Doctor of philological sciences, Professor of the Chair of Printing and Electronic Media, the al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan.

Дудинова Е.И. – филология ғылымдарының кандидаты, ЮНЕСКО-ның журналистика және коммуникация кафедрасының доценті, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, Алматы, Қазақстан.

Дудинова Е.И. – кандидат филологических наук, доцент кафедры ЮНЕСКО по журналистике и коммуникации, КазНУ им. аль-Фараби, Алматы, Казахстан.

Dudinova Y.I. – Candidate of Sciences in Philology, Associate Professor of the Department UNESCO Department of Journalism and Communication, al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan.

Негізбаева М.О. – филология ғылымдарының кандидаты, ЮНЕСКО-ның журналистика және коммуникация кафедрасының доценті, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, Алматы, Қазақстан.

Негизбаева М.О. – кандидат филологических наук, доцент кафедры ЮНЕСКО по журналистике и коммуникации КазНУ им. аль-Фараби, Алматы, Казахстан.

Negizbayeva M.O. – Candidate of Sciences in Philology, Associate Professor of the Department UNESCO Department of Journalism and Communication, al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan.

Copyright: © 2025 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY NC) license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).